

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift

Citation: Kierkegaard, Søren: "Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 7*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2002 , s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ae-txt-shoot-id1d49a398-e13f-46eb-a207-264d749ad265.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 7

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Subjektivt bestemmes det at være Christen saaledes:

Afgjørelsen ligger i Subjektet, Tilegnelsen er den paradoxe Inderlighed, der er specifik fra al anden Inderlighed. Det at være Christen bestemmes ikke ved Christendommens Hvad, men ved den Christnes Hvorledes. Dette Hvorledes kan kun passe til Eet, til det absolute Paradox. Der er derfor ingen ubestemt Talen om at det at være Christen er at antage og antage og ganske anderledes antage, at tilegne sig, at troe, at tilegne sig i Troen ganske anderledes (lutter rhetoriske og fingerede Bestemmelser); men det at troe er specifik bestemt forskjelligt fra al anden Tilegnelse og Inderlighed. Tro er den objektive Uvished med det Absurdes Frastød, fastholdt i Inderlighedens Lidenskab, der netop er Inderlighedens Forhold potentseret til sit Høieste. Denne Formel passer kun paa den Troende, paa ingen Anden, ikke paa en Elsker, eller en Begeistret, eller en Tænker, men ene og alene paa den Troende, der forholder sig til det absolute Paradox.

Troen kan derfor heller ikke være nogen midlertidig Funktion. Den som indenfor en høiere Viden vil vide sin Tro som et ophævet Moment: han er eo ipso ophørt at troe. Troen *maa* ikke *nøies* med Uforstaaeligheden; thi netop Forholdet til eller Frastødet fra det Uforstaaelige, det Absurde, er Udtrykket for Troens Lidenskab.

Ved denne Bestemmelse af det at være Christen er forhindret, at Approximationens lærde eller bekymrede Overveien lokker Individet paa Afveie, saa han bliver Lærd istedenfor at blive Christen, og i de fleste Tilfælde halvstuderet istedenfor at blive Christen; thi Afgjørelsen ligger i Subjektiviteten. Men Inderligheden har igjen fundet sit specifikke Kjende, hvorved den er forskjellig fra al anden Inderlighed, affærdiges ikke med den snaksomme Categorie: ganske anderledes; thi det passer paa enhver Lidenskab i Lidenskabens Øieblik.

Psychologisk er det almindeligen et sikkert Tegn paa, at man begynder at opgive den Lidenskab, hvis Gjenstand man vil objektivt behandle. Det er i Almindelighed saa, at Lidenskab og Reflexion forholde sig udelukkende til hinanden. At blive objektiv paa den Maade er altid et Tilbageskridt, thi i Lidenskabens er et Menneskes Fortabelse, men ogsaa hans Opløftelse. Dersom ikke det Dialektiske og Reflexionen benyttes til at potentsere Lidenskab, saa er det Tilbagegang at blive objektiv; og selv Den, der fortabes i Lidenskab, har ikke tabt saa meget som Den der tabte Lidenskab; thi den Første har Muligheden.

Saaledes har man i vor Tid villet være objektiv i Forhold til Christendommen; den Lidenskab, med hvilken Enhver er Christen, er bleven En for lidt, og ved at blive objektiv have vi Alle faaet Udsigter til at blive - Privat-Docenter.

Men denne Tingenes Orden har atter gjort Striden i Christenheden saa komisk, fordi paa saa mange Maader Striden blot bestaaer i at vexle Vaaben, og fordi Striden om Christendommen er ført i Christenheden af Christne eller mellem Christne, der Alle ved at ville være objektive og gaae videre vare ifærd med at opgive at være Christne. Da i sin Tid den danske Regjering converterede det engelske 3 pCt. Laan fra Wilson til Rothschild, blev der gjort Anskrig i Bladene; der blev holdt en Generalforsamling af Folk, der ikke eiede Obligationer, men som havde laant en for som Ihændeherer at møde; der blev afhandlet: at man burde protestere mod Regjeringens Beslutning ved at nægte at ville modtage de nye Obligationer. Og Generalforsamlingen bestod af Folk, der ikke eiede Obligationer, og som altsaa neppe vilde komme i den mislige Stilling, at Regjeringen foreslog dem at modtage de nye Obligationer. Det at være Christen er ifærd med at tabe Lidenskabens Interesse og dog fægtes der pro og contra, man argumenterer fra sig selv: er det ikke Christendom, saa er jeg ingen Christen, hvad jeg dog vel er; og man har vendt Sagen saaledes om, at man interesserer sig for at være Christen for at kunne afgjøre hvad Christendom er, ikke for hvad Christendom er for at kunne være Christen. Navnet Christen bruger man da ligesom hine Folk laante Obligationen - for at komme med paa Generalforsamlingen, hvor de Christnes Skjebne afgjøres af Christne, der ikke for deres egen Skyld bryde sig om at være Christne. - For hvis Skyld gjøres saa alt dette?

Netop fordi man i vor Tid og i vor Tids Christenhed ikke synes tilstrækkelig opmærksom paa Inderliggjørelsens Dialektik, eller paa at Individets Hvorledes er et ligesaa nøiagtigt og et mere afgjørende Udtryk for hvad han har end det Hvad han raaber paa: saa fremkomme de besynderligste og naar man er i det Humeur og har Tid dertil de latterligste Confusioner i vor Tid, om hvilken det let lod sig bevise, at end ikke Hedenskabets Forvirring kan have været saa comisk, fordi der ikke var sat saa meget ind, og Modsætningerne ikke skruede saa høit op. Men Lige for Lige naar Venskab skal holdes, og man skal vedblive at være Optimist. Den der eksperimenterende i Lidenskabens Omraade udelukker sig selv fra alle lyse og smilende Udsigter til at blive Privat-Doctent og til hvad dette indbringer: han bør idetmindste have et lille humoristisk Vederlag, fordi han tager sig Noget saa nær, som Andre, sigtende efter det langt Høiere, ansee for Bagatel: det lille humoristiske Vederlag, at hans Lidenskab skærper Sandsen for det Comiske. Den der, skjøndt Menneskeven, udsætter sig for at blive afskyet som Egoist, der han ikke objektivt bekymrer sig om Christendommen for Andres Skyld, han bør i Qualitet af Latter-Ven have en lille Skadeserstatning; det gaer dog virkeligen ikke an, at have Skammen af at være Egoist, og ingen Fordeel af det: saa er man jo ikke Egoist.

En Orthodox værger i den forfærdeligste Lidenskab om Christendommen; han forsikkreri sit Ansigt's Sved og med de meest bekymrede Gebærder, at han antager Christendommen puur og reen, han vil leve og døe i

den – og han glemmer, at en saadan Antagelse er et altfor almindeligt Udtryk for at forholde sig til Christendommen. Han gjør Alt i Jesu Navn, og bruger Christi Navn ved enhver Leilighed som det sikke Tegn paa, at han er en Christen og kaldet til at værge om Christenheden i vor Tid – og han aner ikke den lille ironiske Hemmelighed, at et Menneske blot ved at beskrive sin Inderligheds Hvorledes kan indirecte vise, at han er en Christen, uden at nævne Christi Navn.¹ – En Mand bliver opvakt Nytaarsaften præcise Kl. 6; nu er han færdig. – Udpyntet phantastisk med hiint Opvækkelsens Faktum skal han nu til at rende om og forkynde Christendommen – i et christent Land. Det forstaaer sig, om vi end Alle ere døbte, kan derfor gjerne Enhver behøve at blive Christen i en anden Forstand. Men her er Forskjellen: Kundskaben mangler ikke i et christent Land, der mangler noget Andet, og dette Andet kan det ene Menneske ikke ligefremt meddele det andet. Og i saa phantastiske Categorier vil en Opvakt virke for Christendommen: og dog beviser han, netop jo mere travl han er for at udbrede og udbrede: at han selv ikke er Christen. Thi det at være Christen er noget saa gjennemreflekteret, at det ikke tillader den æsthetiske Dialektik, der teleologisk lader eet Menneske være Noget for andre som han ikke er for sig selv. – Paa den anden Side, en Spotter angriber Christendommen og foredrager den til samme Tid saa forsvarligt, at det er en Lyst at læse ham, at Den, der er i Forlegenhed for ret at faae den bestemt fremsat, næsten maa tye til ham.

1. I Forhold til det at elske, for atter at belyse det Samme, gjelder det ikke saaledes, at En ved at bestemme sit Hvorledes kan sige hvad eller hvem han elsker. Elskovens Hvorledes have alle Elskende tilfælleds, og nu maa den Enkelte tilføie Navnet paa sin Elskede. Men i Henseende til det at troe (*sensu strictissimo*) gjelder det, at dette Hvorledes passer kun paa Een som Gjenstand. Vil Nogen sige: ja, men saa kan man jo igjen lære Troens Hvorledes udenad og ramse: saa maa dertil svares: det lader sig ikke gjøre, thi Den der udsiger det ligefrem modsiger sig selv, fordi Udsagnets Indhold bestandigt maa redupliceres i Formen, og Isolationen i Bestemmelsen maa reduplicere sig i Formen.
(tilbage)

Al ironisk lagttagelse ligger bestandigt i at passe paa Hvorledes, medens den Ærede, med hvem Ironikeren har den Ære at indlade sig, kun er opmærksom paa Hvad. En Mand forsikkrer høit og dyrt: dette er min Mening; imidlertid indskrænker han sig dog ikke til ordret at fremsige den korte Formel, han forklarer sig nærmere, han vover at variere Udtrykkene: ja, for det er ikke saa let en Sag med at variere som man troer, der er mere end een Student der havde faaet Laudabilis for Stiil hvis han ikke havde varieret, og en stor Mængde Mennesker have hiin af Socrates hos Polos beundrede Genialitet i at variere: de sige aldrig det Samme – om det Samme. Ironikeren seer da efter; han passer naturligviis ikke saa meget paa det, der er skrevet med store Bogstaver eller som ved den Talendes Diction forraader sig at være Formel (den Æredes Hvad), men han passer paa en lille Mellemsætning, der er undgaaet den Æredes startede Opmærksomhed, et lille vinkende Prædikat o. s. v., og seer nu med Forundring, glad ved Variationen (in *variatione voluptas*), at den Ærede ikke *har* den Mening, ikke fordi han er en Hykler, ih bevares, det er for alvorlig en Sag for en Ironiker, men fordi den gode Mand har samlet sig paa at vræle den ud, mindre paa at have den inde. Den Ærede kan da forsaavidt have Ret i, at han har denne Mening, som han af Livsens Kraft indbilder sig det, han kan gjøre Alt for den i Qualitet af Rendekjærling, han kan vove sit Liv for den, i meget confunderede Tider kan han endog drive det til at miste Livet for denne Mening¹ – nu veed jeg da for Pokker, at Manden maa have havt den Mening; og dog kan der samtidigen have levet en Ironiker, der endog i den Stund, da den ulykkelige ærede Mand bliver henrettet, ikke kan bare sig for at lee, fordi han gennem sine Indicier veed, at Manden aldrig har været paa det Rene med sig selv. Latterligt er det, og det er heller ikke mistrøstende for Livet at Sligt kan skee; thi Den der i stille Indadvendthed, oprigtig for Gud er bekymret for sig selv, ham frelser Guden fra at være i en Vildfarelse, selv om han er nok saa eenfoldig, ham fører Guden i Inderlighedens Lidelse til Sandheden. Men Geskæftighed og Støien er Vildfarelsers Kjende, Tegn paa en abnorm Tilstand, ligesom Vinde i Maven, og det at slumpe til at blive henrettet i entumultuarisk Vending er ikke den Art af Lidelse, der væsentligen er Inderlighedens.

1. I tumultuariske Tider, naar en Regjering ved Livsstraf maa værge om sin Bestaaen, var det slet ikke utænkeligt, at en Mand kunde blive henrettet for en Mening, som han i juridisk og borgerlig Forstand vel har havt, mindre derimod i intellectuel Forstand.
(tilbage)

I England skal det være hændt, at en Mand blev overfaldet paa Landeveien af en Røver, der havde gjort sig ukjendelig ved en stor Paryk. Han styrter mod den Reisende, griber ham i Brystet og raaber: Deres Børs. Han faaer Børsen, som han beholder, derimod kaster han Parykken fra sig. En fattig Mand kommer ad samme Vei, finder Parykken, tager den paa, naaer den næste By, hvor den Reisende allerede har gjort Anskrig, bliver kjendt, arresteret, gjenkjendt af den Reisende, der aflægger Eed paa, at det er ham.

Tilfældigviis er Røveren tilstede i Retssalen, seer Misforstaaelsen, henvender sig til Dommeren: »det forekommer mig, at den Reisende seer mere paa Parykken end paa Manden«, og udbeder sig Tilladelse til at gjøre et Forsøg. Han sætter Parykken paa, griber den Reisende i Brystet med de Ord: Deres Børs – og den Reisende gjenkjender Røveren og tilbyder at beedige det – kun Skade, at han allerede eengang har aflagt Eed. Saaledes gaaer det Enhver paa en eller anden Maade, der har et Hvad og ikke er opmærksom paa Hvorledes: han sværger, han aflægger Eed, han render Ærender, han vover Liv og Blod, han bliver henrettet – Alt for Parykken.

Hvis jeg ikke husker meget feil, har jeg allerede i dette Skrift eengang før fortalt denne Historie; dog ønsker jeg at ende hele Bogen med den. Jeg troer ikke, at Nogen med Sandhed ironisk skal kunne beskylde mig for, at jeg har varieret den saaledes, at den ikke er bleven den samme.